

Boek van de maand – november 2024 – Close Reading – voortgezet onderwijs

Kinderarbeid in de chocolade-industrie

Kinderarbeid in de chocolade-industrie

Close Reading lessenserie

Oh, kom er eens kijken, wat ik in mijn schoentje vind. Alles gekregen, van die beste Sint! De chocoladepepernoten liggen alweer even in de winkels en ook de chocoladeletters roepen ons toe vanuit de schappen. Laat al die Sinterklaaschocolade maar komen! Maar welke wereld gaat er eigenlijk schuil achter al dat lekkers? In deze editie van het 'Boek van de maand' duiken we dieper in de wereld van kinderarbeid en in de websites van chocolademakers.

Boek van de maand

Close Reading is een wetenschappelijk onderbouwde aanpak, die leerlingen helpt om de (diepere) betekenis van een tekst daadwerkelijk te doorgronden. In deze rubriek 'Boek van de maand' vind je elke maand tips voor boeken, verhalen of gedichten die zich heel goed lenen voor Close Reading. Vaak krijg je er ook compleet uitgewerkte lessenseries bij. Laat je inspireren!

Tip! Behalve deze Close Reading-lessenserie voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs is er ook een versie voor de bovenbouw van het basisonderwijs.

Kerdoelen

Kerdoelen waaraan je met deze lessenserie werkt:

- Taal in de leergebieden
- Luisteren en lezen met begrip en met diep begrip
- Doelgericht spreken en schrijven
- Schrijven om te leren
- Bronnen verkennen
- Doelgericht gesprekken voeren
- Gesprekken voeren om te leren
- Reflecteren op taalactiviteiten
- Vorm en betekenis beschouwen
- Spelling, formulering en interpunctie

Tony's Chocolonely en andere chocoladefabrikanten

In drie sessies werk je toe naar de einddoelen:

- Leerlingen kunnen onderbouwen of commerciële doeleinden hand in hand kunnen gaan met het verbeteren van de wereld.
- Leerlingen kunnen dit beargumenteren met behulp van de visie en missie van Tony's Chocolonely.

Start je lessenserie met een prikkelend dilemma, zoals: "Wil je liever een hele dag werken of wil je liever een hele dag naar school?" Gebruik hiervoor de coöperatieve werkvorm Denken-schrijven-delen-uitwisselen. Met deze werkvorm geef je elke leerling eerst genoeg denktijd om een antwoord te kunnen formuleren. En doordat leerlingen hun antwoord eerst opschrijven, hebben ze meer ruimte om daarna goed te luisteren naar het antwoord van hun klasgenoot.

Bespreek hierna dat niet alle kinderen op de wereld deze keuzevrijheid hebben, maar dat er vandaag de dag nog steeds miljoenen kinderen op plantages of in fabrieken werken.

Laat je leerlingen meer kennis opdoen over dit onderwerp via de website van Fairtrade Nederland.

(<http://www.fairtradenederland.nl/kinderarbeid/>). Of geef ze kijkvragen tijdens het bekijken van een aflevering van Het Klokhuis over kinderarbeid in de chocoladefabriek. (<https://schooltv.nl/video-item/het-klokhuis-kinderarbeid>)

Close Reading - sessie 1

Wat zegt de tekst?

Leesdoel:

- **Ik kan uitleggen wat de belofte is van Tony's Chocolonely en kan vertellen hoe ik deze belofte terug kan zien op hun website.**

Start deze sessie met het laten zien van allerlei chocoladelekkers dat in de winkels te vinden is. Zouden deze producten gemaakt zijn met behulp van kinderen? Haal de voorkennis over kinderarbeid in de chocoladeketen op door middel van de werkvorm Eentje geven – eentje nemen. De leerlingen schrijven eerst op een blaadje vijf dingen die zij weten over kinderarbeid en gaan vervolgens bij hun klasgenoten op zoek naar vijf andere dingen.

Pak vervolgens een Tony's Chocolonely-reet en vertel de leerlingen dat jij weet dat Tony's zich heel bewust is van het probleem van kinderarbeid. Sterker nog, dat Tony's Chocolonely bestaat om dit probleem te verhelpen, en dat ze op allerlei manieren hun klanten hiervan bewust willen maken. Laat de leerlingen in tweetallen kijken naar de binnenkant van de wikkel. Kunnen zij door het bekijken van de wikkel vertellen wat de belofte van Tony's Chocolonely is?

Voer een klassengesprek over hoe de chocoladereep verdeeld is (in scheve, ongelijke stukken) en laat de leerlingen vervolgens naar de website van Tony's Chocolonely gaan. Vraag: "Wat is je eerste indruk? Waar zou jij als eerste op klikken? Heeft iedereen dat?"

Reik vervolgens een informatief stuk uit aan de leerlingen, dat je vooraf van de website hebt gehaald, onder het kopje 'Visie en missie.' De teksten verschillen in moeilijkheidsgraad, print wat bij jouw leerlingen past. Laat leerlingen deze tekst lezen en de volgende tekstgerichte vragen beantwoorden, onder andere door in de tekst met symbolen te werken:

- Waar op de wereld worden cacaobonen geteeld? (Kleur de landen op de wereldkaart.)
- Waar koopt Tony's Chocolonely haar cacaobonen?
- Wat valt je op aan de vormgeving van de site? Welke bedoeling hebben ze hiermee?

Kunnen de leerlingen, nu ze de belofte van Tony's kennen en meer weten over kinderarbeid in de chocoladeketen, aan elkaar uitleggen wat er wordt bedoeld met: "Onze reep blijft ongelijk verdeeld, totdat de chocolade-industrie dat niet meer is"?

Nota bene: De leerlingen zijn hier al bezig met iets afleiden uit de tekst, iets dat normaal gesproken in latere sessies aan bod komt. Het past bij deze tekstsoort en het doel van de tekst om dit toch al in deze sessie te doen.

Close Reading - sessie 2

Hoe wordt het in de tekst gezegd?

Lees- en luisterdoelen:

- Ik kan vertellen wat het probleem is in de chocolade-industrie.
- Ik kan vertellen hoe Tony's dit probleem op wil lossen.
- Ik kan vertellen welke tegengeluiden duurzaamheidscollectief Just Enough geeft.

Op de website is de belofte van Tony's Chocolonely onderverdeeld in vijf kopjes: 1) het probleem; 2) illegale arbeid; 3) Tony's route om uitbuiting te stoppen; 4) Tony's vijf samenwerkingsprincipes; 5) kijk wat jij kunt doen! Verdeel je klas in vijf groepen en geef elk groepje de tekst onder één kopje. Zet de coöperatieve werkvorm Expertgroepen in: laat de leerlingen in hun expertgroep de tekst onder het kopje goed uitpluizen, zodat ze deze straks aan anderen kunnen overdragen. Wat is de belangrijkste informatie die ze straks moeten overdragen aan hun klasgenoten?

Vorm vervolgens groepjes leerlingen waarin elk groepslid de tekst onder een ander kopje heeft uitgeplozen, zodat ze hun opgedane kennis met elkaar kunnen delen en van elkaar kunnen overnemen.

Vervolgens laat je de leerlingen klassikaal luisteren naar de podcast Just Enough over Tony's Chocolonely (op [Spotify](https://open.spotify.com/episode/5APLRnt9LtzfHfh0OqnDF?go=1&sp_cid=adaa621ad59c9911f6b8d76fa983a878&utm_source=embed_player_p&utm_medium=desktop&nd=1&dlsi=ababeff898174fa6)). (https://open.spotify.com/episode/5APLRnt9LtzfHfh0OqnDF?go=1&sp_cid=adaa621ad59c9911f6b8d76fa983a878&utm_source=embed_player_p&utm_medium=desktop&nd=1&dlsi=ababeff898174fa6)

Duurzaamheidscollectief Just Enough is kritisch op de maatschappelijke impact van Tony's. Het chocolademerkt pakt de armoede in de landen waar de chocolade vandaan komt niet bij de kern aan, vinden zij. Laat de leerlingen bij het luisteren van de podcast focussen op de argumenten van Just Enough en de tegenargumenten van Tony's Chocolonely. Laat ze de volgende vragen beantwoorden:

- Hoeveel procent van de opbrengst komt daadwerkelijk bij de cacao-boer terecht?
- Hoe maak je volgens Just Enough impact op de cacao-industrie?
- Welk deel van de chocolade-industrie bezit Tony's?
- Wat houdt 100 procent slaafvrij in? En voldoet Tony's Chocolonely hieraan?
- Welke argumenten voor de maatschappelijke impact van Tony's horen we van Tony's Chocolonely en Just Enough?
- Welke tegenargumenten horen we van Tony's Chocolonely en Just Enough?
- Welk weerwoord geeft Tony's Chocolonely op de kritiek van Just Enough?

Je kunt ervoor kiezen om hiervoor opnieuw de werkvorm Expertgroepen in te zetten, om de leerlingen daarna de antwoorden klassikaal te laten uitwisselen.

Close Reading - sessie 3

Wat is de diepere betekenis van de tekst?

Leesdoel:

- **Ik kan een betoog schrijven over wat ik vind dat chocoladefabrikanten moeten doen om de ongelijke verdeling in de chocolade-industrie te verbeteren.**

Haal eerst de kennis op die is opgedaan in sessie 2 met de coöperatieve werkvorm Herhaling op tournee. Schrijf de vijf kopjes op grote posters en hang deze door de ruimte. Vorm weer vijf groepjes leerlingen en laat elk groepje bij een andere poster staan. Laat ze eerst één minuut nadenken over wat ze nog weten over dit sub-onderwerp, laat ze het daarna in enkele minuten met elkaar bespreken en laat ze het tot slot noteren op het grote vel papier. Op deze manier gaan de leerlingen alle posters langs. Elk groepje krijgt de kans om iets erbij te schrijven, mits het niet al eerder opgeschreven is. Bespreek tot slot groepsbreed wat er aan voorkennis bij de leerlingen aanwezig is.

Vervolgens laat je de leerlingen met elkaar in debat gaan over stellingen die je van tevoren hebt bedacht. Dit past goed in de derde sessie: leerlingen verwerken hierdoor de informatie over kinderarbeid en de chocolade-industrie dieper. Door het probleem vanuit verschillende perspectieven te bekijken, ontstaat er meer inzicht in de beweegredenen die de verschillende personen in de chocoladeketen hebben.

Verdeel je leerlingen voor het debat in vier gelijke groepen. Eén groep vertegenwoordigt de cacao-boeren, een andere groep vertegenwoordigt het kind, de derde groep is de oprichter van Tony's Chocolonely en tot slot vertegenwoordigt de laatste groep een cacao-merk dat geen actie onderneemt om de ongelijke verdeling tegen te gaan.

Laat leerlingen eerst op een A4 (zie hieronder) argumenten verzamelen die hun standpunt bij een stelling verdedigen (het gaat om argumenten die ze hoorden in de filmpjes, die ze lazen in de teksten op de webpagina's en die ze hoorden in de podcast). Laat ze ook nadenken over hoe zij mogelijke argumenten van tegenstanders kunnen pareren.

Vertel hierbij dat dit debat enerzijds als doel heeft dat je je verplaatst in een ander, en anderzijds dat je informatie en meningen en perspectieven verzamelt om straks een betoog te kunnen schrijven.

Onze argumenten	
Mogelijke argumenten van de tegenstander en hoe we deze pareren	
Informatie die ik heb opgedaan uit het debat	

Tip! Op de website van Kidsweek lees je meer over debatregels. (<https://www.kidsweek.nl/burgerschap/zo-voer-je-een-debat~0d02857>)

Na het debat schrijven de leerlingen een eigen betoog waarin zij als schrijver aangeven wat de chocolade-industrie moet doen om de ongelijke verdeling tegen te gaan. Misschien kan dit wel in de vorm van een brief naar een van de schakels in de chocoladeketen?!

Schrijfaanwijzingen

Enkele schrijfaanwijzingen voor deze schrijfp opdracht:

1. De voorbereiding op een schrijfp opdracht is een ontzettend belangrijke fase. Die zorgt ervoor dat leerlingen niet alleen genoeg kennis hebben over hun onderwerp, maar ook een duidelijke planning en een schrijfkader hebben, om straks hun betoog inhoud en vorm te kunnen geven.
Voorafgaand aan deze schrijfp opdracht hebben leerlingen kennis vergaard in artikelen, filmpjes en sessies. Dit heeft bijgedragen aan het vormen van hun mening en het leren kennen van de opvattingen van een ander. Hierdoor kunnen ze in eigen woorden hun betoog schrijven. Maar een schrijfkader of structuurschema is er nog niet! Laat de leerlingen die dus maken. Gebruik hiervoor het boek *Wat een goede tekst!* van Petra de Lint en Suzanne van Norden.
2. Zet modelteksten van betogen in. Daarin kun je op kleine onderdelen van het betoog inzoomen. De leerlingen leren dan hoe je een betoog krachtig start, hoe je je tekst zo opbouwt dat je met het krachtigste argument eindigt, en met welke woorden je je mening kracht bijzet.
Laat leerlingen hun eigen argumenten en woorden uitwisselen met hun klasgenoten, zodat ze met elkaar kunnen bespreken welke het meest krachtig zijn.
3. Verdeel de schrijfp opdracht in behapbare onderdelen als leerlingen nog niet vaak een betoog hebben geschreven. Laat ze – zoals hiervoor beschreven – eerst eens kijken naar de krachtige start in een modeltekst, en laat ze daarna zelf een start schrijven. Bespreek vervolgens enkele teksten van leerlingen en laat ze elkaar feedback geven (peer-respons): Is de start krachtig genoeg en passen de woorden bij het publiek en het doel van de schrijfp opdracht? Welke zinnen kunnen we nog duidelijker formuleren? Hiermee kunnen leerlingen de start in hun eigen tekst reviseren en versterken. Doe dit ook zo voor de volgende stap in het structuurschema: het eerste argument en de onderbouwing.
4. Controleer tot slot de netheid, de spelling en de vormgeving voordat het betoog ‘de deur uitgaat’. Als je kiest voor de vorm van een brief: verstuur deze daadwerkelijk! Want het schrijven voor een echt publiek maakt het schrijfproces en -product beter. En wie weet krijg je wel antwoord ...

Voor deze Close Reading-lessenserie hebben we ons laten inspireren door de sectie Nederlands van X11, school voor vmbo en havo in Utrecht.

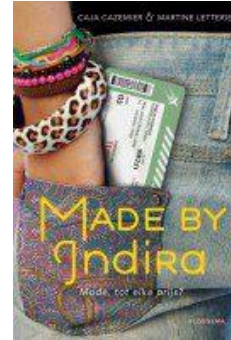
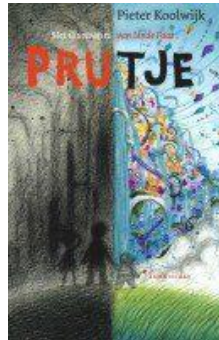
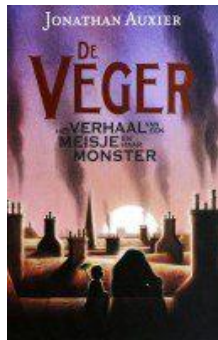
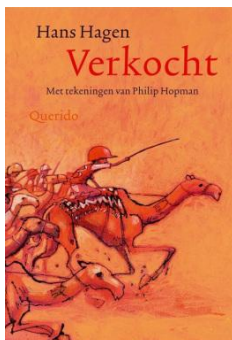

Andere chocolademerken

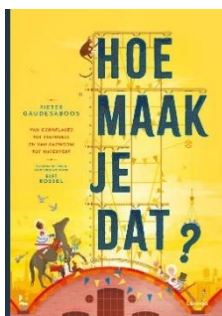
Laat leerlingen de websites van andere Nederlandse chocolademerken bekijken, zoals Verkade, Droste, Nestle of Venz. Hebben zij ook een plan om de ongelijke verdeling in de chocolade-industrie tegen te gaan? Vergeet hierbij niet instructie te geven in hoe je zoekt op zo'n website en hoe je de informatie kunt ordenen.

Boekentips

Verder lezen over kinderarbeid? Lees en kijk dan op www.canonvannederland.nl/nl/kinderwetje of gebruik de volgende boeken. Wat is volgens jou een aanrader? *Misschien wisten zij alles. 313 verhalen over de eekhoorn en andere dieren* (Toon Tellegen)

Wil je meer weten over hoe chocolade wordt gemaakt, kijk dan eens in het nieuwste boek van Pieter Gaudesaboos en Bart Rossel:

Meer informatie

Enthousiast geworden en wil je meer weten over Close Reading? Neem dan contact op met Expertis

Onderwijsadviseurs via info@expertis.nl of met een van onze adviseurs via www.expertis.nl/adviseurs. Of neem een kijkje op de themapagina over Close Reading via <https://expertis.nl/themas/themapagina-taal-leesonderwijs/>.

Meer uitgewerkte praktijkvoorbeelden zijn te vinden in de boeken Close Reading in de praktijk, verkrijgbaar via uitgeverij Pica.